

תנועת הקיבוץ הדתי

ח' חשון תשע"ב, 5.11.2011

גיליון מס' 282

פרשת לך לך

והכנעני אז בארץ

מאת הרב אחיה אמיתי, קיבוץ שדה אליהו

"ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ" (בראשית פרק יב ו).

סופו של פסוק זה העסיק רבים מהמפרשים - מרש"י וראב"ע ועד להבדיל, שפינוזה. הטרידה אותם נקודת הזמן שבה נאמרו הדברים. כאן נעסוק בקשר בין סופו של הפסוק לתחילתו, כיוון ששני החלקים אינם נראים קשורים באופן הדוק זה לזה. לכאורה נראה כי לעובדת היות הכנעני אז בארץ אין משמעות כלפי מעבר אברהם בארץ. מדוע אם כן נוספה עובדה זו? הפרשנים ענו על השאלה בדרכם, ואנחנו נענה "כדרכם של יהודים", בשאלה. ליתר דיוק בשתי שאלות מהפרשות הקודמות.

בפרשת בראשית נאמר (פרק ב יג, יד) **"ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש: ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההלך קדמת אשור והנהר הרביעי הוא פרת"**. בימי אדם הראשון נקודות ציון אלו היו חסרות משמעות, שהרי כוש הוא בנו של חם, ואשור – בנו של שם, ושני אלו לא היו עדין בנמצא. שאלה נוספת היא מדוע לא צוין מקומו של נהר פרת?

לשאלה הראשונה נתן הרמב"ן תשובה בהקדמתו לספר בראשית: **"משה רבינו כתב הספר הזה עם התורה כולה מפיו של הקב"ה והקרוב שכתב זה בהר סיני"**, כלומר שכביכול יש לקרוא את התורה כך: **"ויאמר ד' אל משה בראשית ברא וכו"**. לפי פרשנות זו הפרספקטיבה של התורה אינה של "שידור חי" אלא מנקודת מבט כרונולוגית מאוחרת, ובאותה תקופה של הר סיני כבר היה אשור והיה כוש.

אם נמשיך לפרשת נח נמצא שהתורה מספרת: **"ויהיו בני נח היצאים מן התבה שם וחס ויפת וחס הוא אבי כנען"** (בראשית פרק ט יח), ובהמשך נאמר **"ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען"** (פרק י ו). על פי הסדר ההגיוני מן הראוי היה לקרוא לחם על שם בנו הגדול - אבי כוש!

ושוב בפרשת השתכרותו של נח **"וירא חם אבי כנען"** (פרק ט כב) – ולא אבי כוש או מצרים. ואת מי קילל נח? **"ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו: ויאמר ברוך ה' א-להי שם ויהי כנען עבד למו: יפת א-להים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו"** (פרק ט כה). ומיהו הצאצא היחיד של נח שגבולו מסומן? הכנעני! (פרק י ט). הדגש על כנען מבין כל הנכדים אומר דרשני!

אם נחזור לדברי הרמב"ן בהקדמתו, נקבל את פשט הדברים שהתורה כאמור ניתנה לנו מפרספקטיבת הזמן של מתן תורה, ובמילים אחרות אם נסתכל מפרספקטיבת הזמן של יוצאי מצרים, אלו שעומדים לקיים את ההבטחה – "ודור רביעי ישובו הנה", אלו שנאמר להם – "והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי – והבאתי", אלה שמגמת פניהם היא "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך" – להגיע לארץ ישראל, אפשר להבין שהכנעני על גבולותיו ותולדותיו מעניינים אותם יותר מכל התולדות, ואין צורך להסביר להם היכן פרת שהרי אליו הם מחכים להגיע.

בפרספקטיבה זו גם ספר דברים שכולו עוסק בקיום התורה בארץ ישראל, מקבל נופך חדש. אין הוא רק חזרה על התורה, אלא כינוס כל התורה לנקודה המרכזית שהיא מגמת פניו של העם.

ומה יפים הדברים שחז"ל אומרים לנו - "אלפיים שנות תורה מתחילים מאברהם אבינו" (מסכת עבודה זרה דף ט ע"ב). המפגש הראשון של מקבלי התורה עם דמותו של אברהם היא "לך לך... אל הארץ". אברהם נמצא בדיוק באותה המגמה של מקבלי התורה – "אל הארץ אשר נשבעתי".

הרב אחיה שלמה אמיתי, רב קיבוץ שדה אליהו ור"מ בבית המדרש לבוגרי צבא בשדה אליהו. נשוי לגילה, ואב לילדיהם - יעל, דוד ושמואל.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039